

с. 105—106). Тукъ е билъ издържанъ отъ Ив. Н. Денкоглу. Следъ завършване на гимназиалния курсъ, Стояновъ получава въ 1864 г. стипендията на Денкоглу за Московския университетъ и завършва по правото. Въ 1868 г. се връща въ Цариградъ, взима участие въ черковната борба като секретаръ на Смѣсенія съветъ, издава вестникъ „Право“, като се обявява решително противъ всѣко споразумение съ католическата черква. Презъ лѣтото на 1869 г. Хр. Т. Стояновъ получава предложение да стане директоръ на класното училище въ Пловдивъ. Тукъ му предстои усилена работа, както въ училището, тъй и въ обществото, защото силниятъ гръцки елементъ създава постоянни прѣчки на българитѣ. Явява се и неочаквана опасностъ: английскиятъ посланикъ въ Цариградъ предлага на турското правителство да се превърне Пловдивското петокласно училище въ клонъ отъ Цариградския лицей „Султание“. За да се избѣгне това, по настояване на Хр. Т. Стояновъ училището било наречено духовна семинария. По такъвъ начинъ то било спасено отъ посегателството на чужденцитѣ. Стояновъ се противопоставя и на предложението на французкия консулъ въ Одринъ да бѣде назначенъ за безплатенъ учителъ по естествена история американскиятъ мисионеръ Кларкъ.

Въ 1870 г. Стояновъ свиква въ Пловдивъ първия учителски съборъ въ България, въ който взиматъ участие учители и просвѣтни дейци отъ различни градове и села. Съборътъ се занимава съ въпроситѣ за устройството на българското учебно дѣло, учебнитѣ методи и програми. При откриването Стояновъ произнася голѣма речъ, въ която особено изтъква вредата отъ чуждитѣ училища и следването въ чужбина. „Дали ще да могатъ — казва той — да ся научатъ по чуждытѣ землы това, което е най-драгоцѣнно за единъ народъ, — науката на бащината ни вѣра, наука, която, както секого отъ насъ трѣбва да просвѣти, така особено да сіея лучезарно на челата на нашитѣ духовны пастыри за слава и съвършенствование на българскыйтъ народъ? Ами народныйтъ ни языкъ, народныйтъ ни духъ, гдѣ другадѣ можемъ да ги найдемъ, та не въ училища, създадени съ нашъ потъ, съ наши си срѣдства?“ (Речта се пази у наследницитѣ на Хр. Т. Стояновъ).

Презъ 1870 г. Стояновъ билъ назначенъ за управителъ на училищата въ София, а на следната 1871 г. софиянци го изпращатъ заедно съ х. Мано Стояновъ за свой представителъ въ първия народно-черковенъ съборъ въ Цариградъ, въ чиито разисквания той взима живо участие. Споредъ нѣкои предположения Хр. Стояновъ е билъ председателъ на основания отъ В. Левски революционенъ комитетъ въ София (вж. Хр. Т. Стояновъ, в. Миръ, г. ХLI, 1935, бр. 10398). По-късно, поради недоразумения съ митрополитъ Мелетия, Стояновъ се преселва отъ София въ Цариградъ, кждето редактира заедно съ Марко Балабановъ в. Вѣкъ. При избухване на Априлското въстание заминава въ Москва, влиза въ връзка съ Славянския комитетъ и му съдействува при събиране български доброволци, пише горещи статии за защита на българската кауза. При обявяване на Освободителната война Стояновъ бива причисленъ къмъ канцеларията на завеждащия гражданската частъ при щаба на руската армия князь Черкаски, работи въ Букурещъ, Свищовъ и Пловдивъ. Следъ освобождението играе видна роля въ политическия и културния